

Nagybecskerek, 1903. július 12. – Budapest, 1956. december 12.

Apja adóhivatalnok és tisztviselő volt. Egyetemi tanulmányait Budapesten, a Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Orvostudományi Karán végezte. A budapesti elme- és idegklinika agyszövettani osztályán dolgozott, 1929-től tanársegéd. Schaffer Károly tanítványaként, az ő hatására kezdte meg az idegrendszerre vonatkozó kutatásait. 1934-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen nyert magántanári képesítést. 1936–1937-ben a Rockefeller-alapítvány ösztöndíjával, a montreali neurológiai intézetben dolgozott. A külföldi tanulmányút állomásai – Bécs, Lipcse, Berlin, Hamburg, az Egyesült Államok több intézete, Párizs – után már nem tért vissza Budapestre. 1937 decemberében a debreceni Ideg- és Elmekórtani Klinikán tanársegédként állt munkába. A klinika katedrája megürült, és a kari tanács a hét pályázó közül egyhangúan őt jelölte utódjául. 1939. szeptember 1-jén nyilvános rendkívüli, két évvel később rendes tanárként habilitált. Kutatói és vezető professzori működésének első időszakában (1937–1945) az egyetemi idegklinika széles körű hazai és nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező neurológiai és idegsebészeti központtá fejlődött. A szovjet csapatok bevonulásakor, 1944. október 8-án vette át Halléba menekült professzortársától a dékáni tisztséget. Mint nagy tekintélyű egyetemi tanárra, hamarosan országos politikai szerepet bízta rá: 1944. december 16-ától Debrecen képviselőjeként az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja lett, majd 21-én a nemzetgyűlés alelnökévé választották. Felesége mozgalmi kapcsolatai révén közel került a párt felső vezetéséhez. Politikai szerepre való alkalmatlansága azonban hamar kiderült: a nemzetgyűlés alelnökeként nyilvánosan bírálta a magyar állampolgárok szovjet munkatáborokba hurcolását. A Magyar Kommunista Párt vezetői ezért nehezteltek rá, és ettől fogva titkos megfigyelés alatt tartották. Határozott, gyors és hatékony intézkedéseinek köszönhetően, a háború utáni Magyarország első működő egyeteme lett a Debreceni Tudományegyetem. Nem tudta viszont megakadályozni a pártpolitika behatolását az egyetem falai közé. Több egyetempolitikai kudarc után 1946. február 20-án lemondott a dékáni tisztségről. 1945 júniusában részt vett a Szovjet Tudományos Akadémia alapítására emlékező moszkvai ünnepségsorozaton, ahol Szent-Györgyi Albert, Szekfű Gyula, Domanovszky Sándor társaságában a magyar tudományosságot képviselte. 1945-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává, egy év múlva rendes tagjává választották. Közben közéleti pályája megtört, egyre több konfliktusba keveredett. Szót emelt az ellen, hogy a klinikája munkatársait a helyi párt- és szakszervezet túlföntül sok társadalmi munkára vette igénybe. Majd az egyetemen bevezetett kötelező honvédelmi oktatás adott okot az összekülönbözésre: mint meggyőződéses pacifista, tiltakozott az új tárgy ellen, és a kari tanácsülésen követelte „nem” szavazatának jegyzőkönyvezését. 1948 novemberében írásban jelentette be, hogy lemond a Magyar Szabadságharcos Szövetség megyei elnöki tisztségéről, mert a hidegháborús készülétekkel nem értett egyet. Lemondott a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság tagságáról és a Magyar Tudományos Tanácsban viselt tisztségéről is, mert elhibázottnak tartotta a tudomány- és kultúrpolitikát. 1948-cal kezdődött el az a nyílt szakítási folyamat, amelynek végén 1951. július 14-én kizárták az Akadémia tagjainak sorából, négy nappal később pedig az egyetemről is száműzték. Hallgatói feljelentés után meghurcolták, kizárása után főorvossá visszaminősítve Balassagyarmatra helyezték. Klinikáját szétverték,

több nagy szakmai felkészültségű tanítványának, munkatársának is távoznia kellett egyetemi állásából. A Nagy Imre-kormányzat ideje alatt oldódni kezdett körülötte a feszültség. 1954-ben az Ideggyógyászati Szemle főszerkesztője lett. A hivatalos rehabilitálási eljárás 1955 októberében kezdődött, vontatottan haladt, hisz korábbi kizáróira bízták ügyét. Végül az MDP Központi Vezetőségének nyomására az MTA 1956. május 24-én, korábbi döntését megváltoztatva, újból rendes taggá nyilvánította. A döntést azonban nem fogadta el, mert az indoklásban szó sem esett a törvénytelen ségek sorozatáról, csupán azt említették meg, hogy 1951 és 1956 között becsületes munkát végzett. Az Akadémia elnöksége a nyilvánosság nyomására augusztus 1-jén teljes erkölcsi és szakmai elégtételt szolgáltatott a már nagybeteg professzornak. 1956. szeptember 1-jével katedráját is visszakapta, de Debrecenbe már csak a halálhíre érkezett meg.